

Viktorija Jarkina, Krista Niklase: Quo vadīs Rīga? Kad “skaitās” un kad “neskaitās”, skaitot vēlētāju balsis

Viktorija Jarkina, "Sorainen" vadošā speciāliste, zvērināta advokāte
Krista Niklase, jurista palīgs

Foto: LETA

<https://www.delfi.lv/news/versijas/viktorija-jarkina-krista-niklase-quo-vadis-riga-kad-skaitas-un-kad-neskaitas-skaitot-veletaju-balsis.d?id=52456715>

Viens no aktuālākiem un sāpīgiem jautājumiem saistībā ar Rīgas domes ārkārtas vēlēšanām šī gada 29. augustā ir ne tikai tas, ka tik zemu balsstiesīgo aktivitāti, kas pat nav sasniegusi 41%, Rīga nav piedzīvojusi kopš 1997. gada, bet arī tas, ka vairāk nekā 627 cilvēkiem bez jebkāda pamata faktiski tika atņemtas balsstiesības. Var ilgi diskutēt, kas ir lielāks pārkāpums – politiskā “depresija” vai atsevišķu personu rīcība, rupji aizskarot citu cilvēku konstitucionālās tiesības. Mūsu skatījumā lielākais pārkāpums un sāpes ir balsstiesību atņemšana.

Kā zināms, šī gada 3. septembrī Centrālā vēlēšanu komisija (CVK) ir noraidījusi visas četras sūdzības par Rīgas domes vēlēšanu rezultātiem, neuzskatot, ka 627 neapzīmogatās vēlēšanu aplokšnes un vismaz astoņu rīdzinieku likumisko tiesību ignorēšana, nenodrošinot tiesības

vēlēt veselības stāvokļa dēļ mājās, ir uzskatāmi par būtiskiem pārkāpumiem Rīgas domes ārkārtas vēlēšanās.

Rodas retorisks jautājums, cik pārkāpumiem jānotiek un cik vēlētāju tiesību būtu jāaizskar, lai konstatētu, ka pārkāpums ir būtisks? Nepacietīgi gaidīsim Administratīvās apgabaltiesas viedokli, ņemot vērā, ka vairāki sūdzības iesniedzēji ir apstiprinājuši savu nodomu vērsties tiesā.

Tomēr pagaidām uzsvērsim, ka tiesības vēlēt uzskatāmas ne tikai par svarīgākajām politiskajām tiesībām, bet tās ir arī viens no demokrātiskas valsts pamatelementiem. Tiesību vēlēt mērķis ir nodrošināt pilsoņu iespējas ar savu balsi ietekmēt valstī notiekošos politiskos procesus. Demokrātiskā valstī ikvienam vēlētājam ir jābauda tiesības izraudzīties politiskās varas pārstāvjus. Valstij nenodrošinot pilsoņa tiesības vēlēt un piedalīties demokrātiskajā dzīvē, netiek izpildīta demokrātijas minimuma prasība.

Rīgas domes vēlēšanu rezultāti un pieļautie pārkāpumi, jo īpaši turpmākā rīcība un pieņemtie lēmumi, veidos priekšstatu ne tikai par Latvijas galvaspilsētu, bet arī mūsu valsti kopumā. Ja var tā vienu reizi pievērt acis, ka 635 cilvēki tika noniecināti bez jebkādam sekām, tad kāpēc lai gan, piemēram, nākamajās Saeimas vēlēšanās neuzskatītu pārkāpumu par būtisku, ja 10 000 vēlētājiem tiktu atņemtas tiesības vēlēt?

CVK, atzīstot notikušo par dažu atbildīgo cilvēku "cilvēcisko faktoru" bez ļaunprātības, faktiski ir pagriezusi muguru 635 rīdziniekiem, aizcērtot durvis. Vai vēlētājam, pieliekot pūles, izrādot interesi un rūpes, bet rezultātā uzzinot, ka viņa balss tika anulēta no viņa neatkarīgu apstākļu dēļ, saglabāsies vēlme un uzticība piedalīties demokrātiskajā dzīvē arī turpmāk?

Tiesību zinātne saka, ka pamattiesību ierobežojumam, tai skaitā balsošanas tiesību ierobežojumam, jābūt noteiktam ar likumu, attaisnotam ar leģitīmu mērķi un samērīgam. Nevienā likumā neatradām, ka var atņemt pilsoņu balsstiesības "cilvēciskā faktora" dēļ, kā arī neuzskatām, ka 635 vēlētāju tiesību ierobežošanai, faktiski atņemot tiesības vēlēt, konkrētajos apstākļos ir leģitīms mērķis. Jāatzīst arī, ka radītais indivīdu tiesību aizskārumš nav samērīgs ar sabiedrības ieguvumu un rada neuzticību Latvijas valstij kopumā.

Personu pamattiesību ierobežojumu konstitucionalitātes izvērtēšana ir Satversmes tiesas darbs. Jāpiekrīt arī Satversmes tiesas priekšsēdētājas un nupat Eiropas Savienības Tiesas tiesneša amatam apstiprinātās tiesneses Inetas Ziemeles paustajam viedoklim par pieļautajām kļūdām Rīgas domes vēlēšanās, ka šeit varētu būt tiesu darbi. Vai būs? Ceram, ka būs, un to mēs uzzināsim jau tuvākā nākotnē.

